

ETNIČNA RAZLIČNOST APENINSKEGA POLOTOKA PRED NASTANKOM RIMA

Na Apeninskem polotoku so leta 1000 pr. Kr. živeli:

- Italska ljudstva
- Grki
- Kartadžani

NASTANEK RIMA - ČAS RIMSKIH KRALJEV

1. Nastanek Rima po legendi:

Enej, sin Anbiza in boginje Venere je z očetom in sinom zbežal iz goreče Troje in se naselil v Laciju, kjer se je poročil z kraljevo hčerko in ustanovil mesto Lavinij. Njegov sin Askanij je ustanovil mesto Albo Longo. Njegov brat pa je nasilno prevzel oblast in zaprl njegovo hčer, da nebi rodila otrok. Ko pa je nekega dne zajemala vodo jo je posilil bog Mars in rodila je dva dvojčka. Stric jo je vrgel v ječo, dvojčka pa dal ubiti, vendar so se ju služabniki usmilili in ju dali na reko Tiberi, ki ju je naplavila na breg ob Palatinu. Tam je raslo figovo drevo, posvečeno boginji Rumin, boginji otroške vzgoje. Ona je uredila, da je mimo prišla volkulja, ki je dvojčka Romula in Rema začela dojiti. Našel ju je pastir, ki ju je kasneje vzgojil. Ko sta odrasla sta se odločila iz Albe Longe ustanoviti novo kolonijo, a se nista mogla zmeniti ali bo kolonija ležala na Palatinu, kot je predlagal Romul ali na Aventinu, kot je trdil Rem. Zaradi spora je bil Rem ubit. Po drugi inačici je Romul začel graditi svoje mesto z visokim obzidjem, ki pa ga je Rem zaradi norčevanja iz brata preskočil, kar pa je bilo kaznivo, zato je bil ubit.

2. Nastanek Rima po zgodovinskih pričanjih:

Okrog leta 1000 pr. Kr. je na Palatinu, enemu od sedmih gričev nastala prva manjša naselbina. Zaradi ugodne lege je bila naselitev vedno večja.

OBDOBJE SEDMIH RIMSKIH KRALJEV

1. kralj: Romul – združeval posamezne vasi, Sabinke
2. kralj: Numa Pompilij: miroljuben, koledar po luni
3. kralj: Tul Hostilij: osvojil mesto Alba Longa
4. kralj: Ank Marcij: razširil mesto
5. kralj: Tarvinij Prisk: kralj etruščanskega rodu, igre
6. kralj: Servij Tulij: drugi etruščanski kralj, dokončal obzidje
7. kralj: Tarkvinij Superbus: tiran, veliki davki

Leta 509 pr. Kr. se je končalo obdobje rimskih kraljev, ki je trajalo od 6. stol pr. Kr., približno 250 let.

RIMSKA DRUŽBA V NAJSTAREJŠEM OBDOBJU

- živeli so v **rodovih** ali **gens**
- rod je sestavljal več **plemiških družin** ali **familie**
- na čelu je bil **družinski poglavar** ali **patron** - ima neomejeno oblast
- **bratstvo** ali **kurija** - 10 rodov
- **pleme** ali **tribus** - 10 kurij
- **rimsko ljudstvo** - celotno prebivalstvo

POLITIČNA UREDITEV

- **kralj** ali **rex** - bog, svečenik, najvišji sodnik, vojskovodja
- dedna oblast
- pomožni organ je **senat** ali **svet starešin**
- ljudstvo se je zbiralo v **plemenski skupščini**, kjer se je odločalo o volni in miru, sprejemali so sklepe senata in kralja

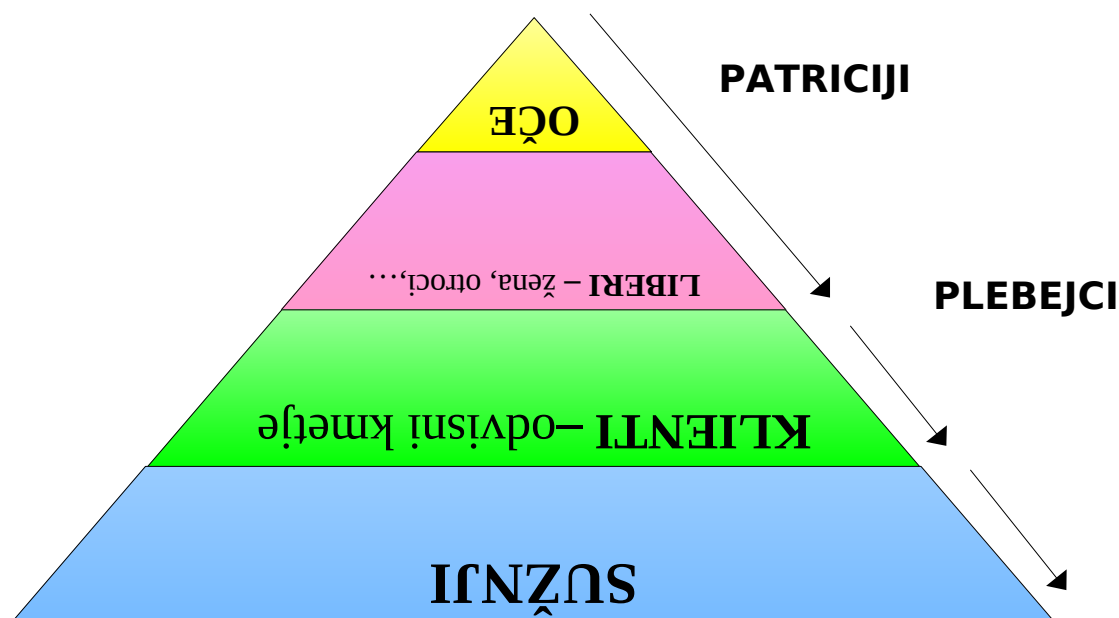
PARTICIJI IN PLEBEJCI:

RIMSKA DRUŽBA JE BILA RAZSLOJENA NA DVA STANOVA:

PARTICIJI	PLEBEJCI
premožni potomci uglednih prvotnih naseljencev	potomci prebivalcev, ki so se naselili nekoliko pozneje
so sodelovali v vojski	niso sodelovali v vojski
nalagali davke, ...	mali posestniki, trgovci, ...

Patriciji in plebejci se niso smeli med sabo poročati.

Zaradi vedno večjih davkov, oblasti na plebejci so se začeli med slojema spori.

P.

BREZPRAV.

PADEC MONARHIJE IN NASTANEK ARISTOKRATSKE REPUBLIKE

Nasprotja med patriciji in plebejci so bila vedno večja. Ta problem je skušal rešiti že 6. rimski kralj Servij Tulij, ki je uvedel reformo, v kateri je razdelil prebivalstvo na 5 davčnih razredov, po premoženju.

Zunaj razredov so ostali najrevnejši, imenovani proletarii. Ti niso plačevali davkov in niso služili v vojski. Le pripadniki petih razredov so bili razvrščeni v centurije - vojaške enote. Višji razred je imel več vojakov v centurijah. Glasovali so v centurijskih skupščinah, kjer je imel največ glasov prvi razred - aristokrati (patriciji).

Tako so se patriciji še vedno politično krepili.

Leta 509 pr. Kr. pa je prišlo pod vodstvom Junija Bruta do političnega prevrata. Ustanovljena je bila **aristokratska republika**.

ORGANIZACIJA REPUBLIKE:

RIMSKI SENAT: sprva sestavljali le patriciji, kasneje pa tudi plebejci

Spor med njimi je pripeljal do 170 letne vojne - upora plebejcev in boja za politično enakopravnost

PLEBEJCI V BOJU ZA ENAKOPRAVNOST:

- v 5. stol.
- vzrok: naraščanje nezadovoljstva plebejcev, ker so imeli le državne dolžnosti in davčno obveznost
- začeli so sklicevati neuradne plebejske ljudske skupščine
- dosegli so, da so smeli imeti dva svoja zastopnika - ljudska tribuna, ki sta lahko ovrgla vsako odločitev konzula, senata ali ljudske skupščine - **pravica veta**
- ker je bilo sodstvo v rokah patricijev so dosegli plebejci tudi zapis prvih zakonov
- zahteva po tem da more biti eden od konzulov plebejec
- s časoma so si zagotovili še vstop v senat in pravico do upravljanja uradniških služb

ŠIRJENJE RIMSKE OBLASTI NA APENINSKEM POLOTOKU IN V SREDOZEMSKO - EGEJSKI SVET

ŠIRJENJE PROTI SEVERU IN JUGU APENINSKEGA POLOTOKA

Rim so ogrožala:

- **etruščanska mesta**
- **Galci:** ki so v 4. stol popolnoma razdejali nekaj mest in se umaknili šele po dobljeni odkupnini
- **latinska plemena:** ki so v 5. stol dobila samostojnost, ki pa so jo v 4. stol. zaradi ponovnih bojov izgubila
- **osrednja Italija:** Rim je dobil popolno prevlado nad osrednjo Italijo pod vodstvom pastirskih Samnitov
- **južni del Apeninskega polotoka:** spor med Rimom in Tarentom - bogatim pristaniščem, ki mu je na pomoč priskočil epirski kralj Pir - Pirova zmaga (najprej zmago, nato poraz)

Vsa nanovo pridobljena ozemlja je Rim spremenil v kolonije, kjer so bile rimske vojaške posadke.

ŠIRJENJE V SREDOZEMSKI SVET

1. PUNSKA VOJNA:

- Rimljani so želeli območje Sicilije
- podprli so boj siciljanskih in italijanskih grkov za prevlado na siciliji in Z Sredozemlju
- rimljani uspešni - Kartažani podpišejo mirovno pogodbo, da ne bodo pluli po Rimskih vodah in 10 let plačevali visoko odškodnino
- Kartažani so zasedli J Španijo in tem pripravljali nov udarec proti Rimu

2. PUNSKA VOJNA:

- Hanibal vdrl v Padsko nižino, kjer je premagal Rimljane
- Bitka pri Kanah - JV del Italije - popolno uničenje Rimske vojske
- Kartažani zamudijo napad na Rim, saj so je jih Rimljani bali
- Rimljani so se pod vodstvom Publija Kornelija Scipiona izkrcali v S Afriki in s tem prisilili Hanibala zapustiti Italijo

- Hanibal je bil poražen
- Španija je postala rimska provinca, Kartagina je morala predati Rimu svoje ladjevje in plačevati vojno odškodnino

3. PUNSKA VOJNA:

Kartažani so si hitro opomogli, kar pa ni bilo všeč Rimljanom, zato so požgali Kartagini, jo prekleli in posuli z soljo, da nebi bila nikoli več plodna, prebivalce pa odpeljali v suženjstvo.

RIMSKA OSVOJITEV BALKANA IN VZHODNEGA SREDOZEMLJA

- uspešni boji z ilirsko kraljico Tevto
- uspešno širjenje na S Italije, kjer so v Padski nižini premagali Galce in ustanovili provinco Galijo
- prodor na V in Jadran
- ustanovitev latinske kolonije Aquileie, ki je bilo pomembno izhodišče za nadaljnja osvajanja na V
- za prodor v vzhodno Sredozemlje so Rimljani izkoriščali medsebojne spore
- premagali so Makedonijo z Rimskim ladjevjem
- Makedonija je postala rimska provinca in s tem posledično tudi Grčija, saj je bila močno odvisna od Makedonije
- v boju z selevkidskim kraljem Antiohsom so Rimljani dobili maloazijske posesti
- Rim je dobil končno popolno oblast v Sredozemlju, ko so leta 133 pr. Kr. pridobili provinco Azijo, v boju z Atalosom iz Pergama

UREDITEV IN POLOŽAJ OSVOJENIH OZEMELJ V 2. STOL. PR. KR.

Obdobje nenehtnih vojn je Rim pripeljalo do popolne oblasti nad Sredozemljem. Rimska država je postala svetovna država, za kar pa nosi največje zasluge vojska.

RIMSKA VOJSKA:

- moč rimske vojske je temeljila na svobodnem kmetu
- sprva so sodelovali v vojski le premožnejši sloji, ki so si sami kupovali opremo, kasneje ko pa je postala vojska plačniška so sodelovali vsi sloji
- po 20 - 30 letih aktivnega služenja so starejši vojaki dobili kos zemlje iz novo osvojenih provinc in se tam naselili
- v času miru so se Rimski legionarji (vojaki) urili, hodili na pohode in vojaške vaje ter gradili ceste in mostove
- posebna moč je bila v tem da so postavljali utrjena taborišča kvadratne oblike

rimska vojska je imela pomembno vlogo v družbi, tako v času vojne, kot v času miru. Vse več revnejših ljudi se je odločalo za vojaški poklic, ker je nudil dobro življenjsko raven. Vojaki so prejeli skromne plače, del plena, kasneje pa so si pridobili zemljo. Poleg plače in plena pa so dobili tudi posebne nagrade in znamenja časti za pogumna dejanja.

ODNOS RIMA DO ZASEDENIH OZEMELJ NA APENINSKEM POLOTOKU IN V SREDOZEMLJU

na apeninskem polotoku:

- rimske državljanske kolonije:
 - o rimski državljani, z vsemi državljanskimi pravicami in dolžnostmi
- municipiji:
 - o samoupravna mesta, ki so smela z Rimom le trgovati in sklepati pogodbe
 - o prebivalci so bili rimski poldržavljanji
- zavezniške države
 - o ostala mesta, ki si jih je Rim pridobil
 - o brez državljanskih pravic
 - o prebivalci so bili zavezniki
 - o mesto je moralo prispevati vojake in ladje

Zaradi takšne ureditve je prihajalo do nasprotij med mesti, ki pa so jih v Rimu uravnavali z geslom: deli in vladaj.

V provincah – Sredozemlju, Mali Aziji in Severni Afriki:

- oblast v provincah so prevzeli visoki uradniki ali pa starejši vojaki
- ker ni bilo predpisanih pravil vladanja so si upravitelji sami določali svoja pravila, s tem pa je prišlo do velikih izkoriščanj
- bogat vir dohodkov je Rimu pomenilo tudi pobiranje vojnega davka ali tributa
- provincialna mesta so Rimljani delili na dve skupini:
 1. svobodna mesta: prispevali vojake in ladje
 2. nesvobodna mesta: obdržala notranjo samoupravo, vendar so morala plačevati davke in bila zunanjepolitično odvisna od Rima

SPOPAD IN SIMBIOZA KULTUR

Razširitev Rima je pomenilo nastanek nove svetovne kulture, ki pa sta nanjo vplivala tako Rimska, kot Grška kultura.

ZAČETKI ROMANIZACIJE

Vsa ozemlja, ki so jih Rimljani osvojili so izgubila politično in gospodarsko neodvisnost. Začela se je romanizacija oz. širjenje rimskega vpliva v Sredozemlju.

GOSPODARSKE IN DRUŽBENE POSLEDICE STALNIH VOJN

Zaradi neprestanega osvajanja in vojskovanja so bili kmetje večino časa od doma na bojiščih, ko pa so prišli nazaj so jih čakala neobdelana in opustošena polja. Zaradi vedno večje konkurence in poceni uvoza žita iz Sicilije in Egipta so začeli svojo zemljo kmetje poceni prodajati latifundistom, ki pa so imeli poceni delavno silo – sužnje in so lahko bili kos poceni uvozu, sami pa so se vključevali v mestni proleteriat.

Razlike v Rimski družbi so naraščale. Vodilo v Rimu je postajalo geslo kruha in iger, tako za nižje sloje, kot za višje, ki so si na tak način pridobivali glasove volivcev. Bogastvo vladajočega razreda se je povečalo še z velikim vojnim plenom, nenehnim

izžemavanjem provinc, ... Vse bolj se je začelo uveljavljati denarno gospodarstvo.

Gospodarske spremembe so do temeljev preobrazile Rimsko družbo. Senat, kot najvišji organ se je dokončno utrdil. Sprejemal je le še redke člane, ki pa so morali imeti ugledne prednike. Nobili - veleposestniki so živeli razkošno življenje, a so jim začeli delati konkurenco novonastali bogataši - trgovci, bankirji imenovani tudi vitezi. Največkrat so bili zakupniki v provincah. Vendar niso mogli priti v senat, tako kot nobili. Odločilno vlogo pa so vitezi odigrali v razrednih bojih zoper nobile, ko so se postavili na stran ljudstva (vendar samo v primeru da jim je to koristilo).

Politični razkol družbe je Rim pripeljal do državljanske vojne. Vzroki zanjo pa so tudi vdori Germanov na rimsko ozemlje in neuspeh Rimljanov v S Afriki.

NEUSPELI POSKUSI REŠITVE SOCIALNIH NASPROTIJ

Resnega položaja rimske družbe sta se resneje zavedala brata Grak.

Tiberij Grak je bil izvoljen za ljudskega tribuna. Pripravil je več predlogov za rešitev socialnih problemov:

- zemljiški zakon

Tiberij je imel mnogo nasprotnikov, ko pa je bil izvoljen za ljudskega tribuna so ga ubili.

Njegov brat Gaj je bil prav tako izvoljen za ljudskega tribuna. Hotel je nadaljevati bratovo delo in se maščevati za njegovo smrt:

- obnovil je zemljiški zakon
- uzakoniti pravico ljudstva, da odstavi ljudskega tribuna
- postavi vojni zakon
- zakon o osnovanju naselbin
- zakon o sodstvu

Gaj Grakh je sistematsko odvzemal pravice senatu in jih dajal vitezom in ljudski skupščini. tako kot brat si je nakopal veliko sovražnikov, zato je zbežal in se dal ubiti.

brata Grakh sta s svojimi reformami skušala rešiti socialni problem rimskega imperija.

POLITIČNA NASPROTJA

Po smrti bratov so v Rimu razveljavili vse zakone, ki sta jih postavila brata, razen zakona o sodstvu in žitu, da nebi vznemirjali prebivalstva.

Politična nasprotja so se stopnjevala. Oblikovali sta se dve stranki:

1. OPTIMATES: senat + plemstvo
2. POPULARES ali LJUDSKA STRANKA: v duhu reform bratov Grakh, postopoma začeli krojiti usodo rimske države.

DVIG VOJAŠKIH VODITELJEV: MARIJEVA REFORMA VOJSKE

Družbenopolitična kriza je slabila tudi vojaško moč. Vojska namreč ni bila več kos nemirom v mestu in uporih v provincah.

ni imela več moči za nove osvajalne pohode. Začelo je naraščati veliko število brezposelnih, ki pa niso bili vključeni v vojsko, kar pa je bilo v nasprotju z državnimi interesi.

Nastalo situacijo je skušal rešiti Gaj Marij (plebejec, odlikoval v vojnah v Afriki in Španiji, ki je hitro napredoval do naslova konzul), ki je uvedel vojaške reforme:

- vojska se ni več formirala po premoženju, ampak je vanjo lahko vstopil vsak, starejši od 16 let - zmanjšal brezposelnost
- vojaki dobivali plačo - mezdo in bili deležni vojnega plena
- veterani so pa 20 letih služenja dobili kos zemlje
- rimska vojska je postala poklicna, najemniška, dobro organizirana, opremljena, oskrbovana in izurjena
- vojska se je razvila v samostojno silo v državi

Gaj Marij je izkoristil zvestobo svoje vojske in uspešno nastopil v severni Afriki ter se uspešno bojeval proti Kimbrom in Tevtonom, ki so skušali vdreti v Italijo.

POGLABLJANJE DRUŽBENE KRIZE

Marijevi vojaški uspehi niso zaustavili družbene krize. V družbene razpoke so se vse bolj začeli vključevati italški zavezniki, ki so zahtevali popolne državljske pravice in jih v zavezniški vojni tudi izsilili.

Uspešen upor Italikov je opogumil tudi prebivalce provinc.

Upori v provincah so povzročili državljansko vojno. Senat je za povelnika rimske vojske izbrav Sullo, ljudska skupščina pa se s tem ni strinjala in je potrdila Gaja Marija. Kriza v Rimu se je končala, ko je umrl Gaj Marij in je Sulla prevzel oblast. Z svojimi nasprotniki je obračunal tako, da je njihova imena obesil na rimski trg - forum.

Sulla se je dal izvoliti za neomejen čas kot diktator republike. Uvedel je aristokratsko ustavo in ukinil vse reforme. Obnovil je moč senata in odvzel ljudskim tribunom oblast za izdajanje zakonov in jim onemogočil politično moč. Ločil je politično oblast od vojaške. Tako so morali biti konzuli v Rimu, v provincah pa so bili vojaški upravniki - prokonzuli in propretoriji. Uvedel je stalna sodišča. Izključil viteze iz porotnih sodišč.

S tem si je Sula skušal zagotoviti popolno oblast in obenem hotel preprečiti, da bi kdo izvedel državni udar, tako kot ga je sam.

Po njegovi smrti so v Rimski državi zavladale vse napake republike. Spore v Rimu je sebi v prid obrnil Gaj Gnej Pompej Veliki.

Pompej si je kmalu pridobil tekmecca Marka Krasa, ki je bil zelo premožen. Ko je izbruhnil največji upor sužnjev je on odšel proti upornikom.

SPARTAKOV UPOR SUŽNJEV

Davki, vojne, opustošenje, zaslužjevanje prebivalcev v provincah, vse to je povzročalo upore provincialov. V Italiji je izbruhnil največji upor sužnjev, pod vodstvom Spartaka, gladiatorja. Z okoli 70 gladiatorji je zbežal iz gladiatorske šole. Pridružili so se mu tudi kmetje. Spartak je sestavil program upora, ni pa uspel poenotiti upornikov. Njegov cilj je bil osvoboditi sužnje in jih prniti v njihovo domovino, vendar so sedaj že osvobojeni sužnji hoteli ostati na Rimskih tleh in dobiti zemljo. Zaradi nesoglasij je bil upor zatren. Rimljani so večino sužnjev pobili ali pa jih strahovito kaznovali - drugim v opozorilo.

CEZAR IN ZAČETKI PROPADANJA REPUBLIKANSKIH INSTITUCIJ

Vzroki za začetek propadanja republike:

- politični spor med populari in optimati
- ogroženost meje imperija
- senat izgublja moč
- korupcija in zadolževanje
- posamezniki, ki so skušali prevzeti oblast

PRVI TRIUMVIRAT

Oblast so prevzeli trije pomembni možje:

1. vojskovodja, Gaj Pompej
2. predstavnik vitezov, Mark Kras
3. Gaj Julij Cezar

- skupaj so sklenili zvezo treh mož – prvi triumvirat
- senatu so želeli odvzeti čim več pravic
- pristaši popularov, zato jih je ljudstvo podpiralo
- vsi trije so želeli zavladati sami, vendar se jim je ponudila možnost za samostojno oblast v okviru skupnega vladanja

CEZARJEV VZPON NA OBLAST:

- dober govornik, general rimske vojske, politik, državnik, zgodovinar
- uspešno nastopil proti morskim razbojnikom
- konzul
- agrarni zakon – veteran dobi zemljo
- proti izžemavanju provinc
- upravljal provinco Galijo in provinco Ilirik
- Pompej in Kras pa sta dobila provinco Španijo in Sirijo
- Kot prokonzul je kasneje odšel v Galijo

GALSKE VOJNE

- boril se je proti keltskim Helevtom, ki so se zaradi germanov priseljevala v Galijo
- uspešno je zatrl upor Veneov
- premagal plemena v Akvitaniji
- vsa Galija je postala rimska provinca

- cezar se je podal tudi v Britanijo ampak se mu ni zdelo vredno nič izropati

CEZARJEVA DIKTATURA IN REFORME

- Kras je bil ubit v boju z Parti
- triumvitata ni bilo več
- politični boj med populari in optimati
- v boju za oblast so imenovali Pompeja za edinega konzula
- Pompej je Cezarju z zakonom prepovedal vrnitev v Rim z vojsko
- nastala je državljanska vojna
- cezar je odšel proti Rimu, ki ga je brez boja zavzel, Pompej pa se je umaknil v Grčijo
- v bitki pri Farzalu v Tesaliji je dokončno premagal Pompeja
- v Aleksandriji je pomagal na prestol princesi Kleopatri
- obračunal z razbojniki
- v Mali Aziji premagal kralja iz Britanije
- zlomil odpor Pompejevih pristašev v S Afriki
- zmagal je v: Galiji, Egiptu, Pontu, S Afriki, Španiji

CEZARJEVA REFORME

- POLITIČNE
 - o Razširitev senata na 900 članov
 - o Senat postane kronski svet
 - o Uvede občine
 - o rimsko državljanstvo dobijo prebivalci Sicilije, Španije in S Italije
 - o vključi Toskansko Galijo (meja reka Timav, kasneje reka Mirna, nato Raša v Istri. Na Notranjskem pa pri Hrušici in Vrhniki)
- GOSPODARSKE REFORME:
 - o javna gradbena dela za brezposelne
 - o delitev žita revežem in znižanje dolgov
 - o uridet prometa v velemestu (tovora ne smejo voziti čez dan, čiščenje cest)
- DRUŽBENE REFORME:
 - o naseljevanje nepreskrbljenih veteranov zunaj Italije
 - o poselitev Kartagine in Korinta
- KULTURNE REFORME
 - o zakon proti razkošju

- o reforma koledarja - julijanski - uvede prestopno leto, osnova je sončno leto (365 dni in četrt)
- o zgradi nov trg FORUM IULIUM z baziliko
- o skrbi za ljudske igre

CEZARJEV PADEC

- **dal se je po vzhodnjaško častiti**, zato si je nakopal sovražnike med aristokrati
- želijo ponovno **aristokratsko republiko**
- leta 44 pr K r. ga ubije skupina zarotnikov pod vodstvom **Bruta in Kasija**
- ubili so ga tako, da so ga zabodli vsi senatorji, da so si delili krivdo

DRUGI TRIUMVIAT IN DRŽAVLJANSKA VOJNA (44-30 pr. Kr)

- vodstvo prevzame začasno senat (oprostijo Cezarjeve morilce)
- po Cezarjevi oporoki vsak prebivalec dobi sestercev, vrtovi postanejo javni park
- vodstvo prevzamejo Mark Antonij, Gaj Oktavijan in Mark Lepid in se povežejo v drugi triumviat ter uvedejo vojaško diktaturo, kaznovati hočejo cezarjeve morilce
- začne se državljanska vojna med republikanci in triumviri
- triumviri si razdelijo državo:
 - o Gaj Oktavian dobi zahod (tudi naša ozemlja)
 - o Lepid S Afriko
 - o Mark Antonij vzhod, v Egiptu živi s Kleopatrom
 - o Italijo imajo vsi trije

RIMSKO CESARSTVO

AVGUSTOV PRINCIPAT (27 pred Kr - 14 po Kr)

- Augustus rojen kot Gaj Oktavij, vnuk Cezarjeve hčerke
- obnovi republiko
- senatu vrne pooblastila
- oboževanje Avgusta - novo obdobje: principat (je prvi v državi) in cesarstvo (ime cesar pa Juliju Cezarju)
- postane vrhovni poveljnik vojske in vrhovni svečenik (oče domovine)

AVGUSTOVE REFORME

- UPRAVNE IN DRUŽBENE REFORME
 - o delno republika delno monarhija
 - o skrči senat
 - o uvede lastno uradništvo - birokracijo
 - o nadzira državno blagajno
 - o prebivalcem provinc podeli rimsko državljanstvo
 - o pravična obdavčitev - zato popis prebivalstva

VOJAŠKA REFORMA

- o reorganizira vojsko
- o poklicna vojska
- o pomožna vojska (prebivalci provinc)
- o zgradi mornarico

ZUNANJA POLITIKA

- o zlato obdobje miru
- o edini neuspeh v boju z germanskimi plemeni (poraz v Tevtoburškem gozdu)
- o zgradi obrambni zid s stolpi - limes
- o meja: Ren- Donava - Evfrat

GOSPODARSTVO

- o dobre prometne povezave po kopnem in morju
- o mir omogoča trgovanje
- o enotni denar, mere, uteži
- o trgovina in obrt (velike državne delavnice »fabricae« in zasebna obrtna združenja »kolegiji«)
- o v Rimu živijo od obrti in trgovine, kmečko delo zaničujejo
- o velika posestva v provincah , obdelujejo jih sužnji,

- o sužnjev je vedno manj, zato dajejo zemljo v zakup ali kolonat, to pripelje do razpada sužnjelastniškega sistema

DRUŽBENI RAZVOJ

- o zametki fevdalizma
- o vrh lestvice vladar in aristokrati (uradniki, oficirji, bogataši)
- o delavci v manufakturah in zakupniki
- o sužnjev vedno manj

KULTURNI RAZVOJ RIMA

- o Avgustova izjava »našel je mesto iz opeke, zapušča mesto iz marmorja«
- o gradijo svetišča, baziliko, forum
- o najpomembnejša: zgradba senata in Cezarjevo gledališče
- o terme - kopališča
- o vodnjaki, vodovodi
- o helenistični vpliv
- o Rim postane kulturno središče zahoda
- o moralna prizadevanja: prepove ločitve, podpira družine z več otroki, uvede staro nošo in obleke

ROMANIZACIJA RIMSKEGA IMPERIJA

- o latinski jezik se širi po vseh provincah (trgovanje, listine, sodni spisi)
- o širijo ga vojaki, kolonisti, trgovci, uradniki
- o romanizacija zavzame predvsem višje sloje prebivalstva
- o bolj v mestih kot na podeželju
- o v provincah postopoma dobivajo rimsko državljanstvo
- o sredozemske civilizacije se pomešajo in postavijo osnovo evropski kulturi do danes (latinski jezik, rimsko pravo)

POZNOANTIČNO RIMSKO CESARSTVO

GOSPODARSKE IN DRUŽBENE RAZMERE PO AVGUSTU

- o vdori barbarov
- o šibka vlada
- o gospodarska kriza
- o kriza na podeželju
 - pomanjkanje delovne sile, zlasti na podeželju
 - ni več novih osvajanj - ni novih sužnjev
- o kriza trgovine in obrti
 - vedno večji davki
 - delajo veliko za vojsko
 - spet postaja blagovna menjava - naturalno gospodarstvo
- o province postajajo gospodarsko samostojnejše
 - manj povezav s provincami, ker je manj trgovine
- o napadi sosedov
 - Germani se povezujejo v večje plemenske skupine
 - nova perzijska država Sasanidov
- o rimska vojska postaja nezanesljiva, podkupljiva
- o lakota, kužne bolezni, duhovna kriza

PADEC PRINCIPATA IN UVEDBA DOMINATA POD DIOKLECIANOM (KONEC 3.STOL)

- o nezadržno propadanje ustavi Deoklicijan (doma iz Dalmacije)
- o uvede absolutno monarhijo
- o cesar je »gospod in bog«

DIOKLECIANOVE REFORME

- o delitev cesarske oblasti na štiri dele - tetrarhija
- o Rim izgubi svoj pomen
- o nova upravna razdelitev
- o civilno oblast loči od vojaške
- o uvede tajno policijo (kontrolira prebivalce)
- o nov davčni sistem - uvedejo proračun (ocenijo potrebe in toliko zberejo z davki)
- o obremenijo predvsem revnejše
- o preganja nove vere, predvsem krščanstvo

- o odpove se vladanju in se umakne v svojo palačo v Split, kjer mirno živi do smrti
- o Dioklecijan doseže:
 - manj notranjih uporov
 - večja varnost na mejah
 - ponovno pridobi Britanijo
 - celo razširi oblast na vzhodu

DOMINAT KONSTANTINA VELIKEGA

- o po Dioklecianu pride do državljanske vojne
- o oblast prevzame Konstantin Veliki
- o spremeni odnos do krščanstva
- o z milanskim ediktom kristjanom podeli versko svobodo

KONSTANTINOVE REFORME:

- o dokonča razvoj absolutne monarhije
- o državo rzdeli na 4 prefektуре, te naprej na dieceze in province
- o uvede nov davčni sistem glede na velikost in kakovost zemlje
- o Konstantinopol postane druga prestolnica države - krščansko središče, Rim pa je še vedno poganski
- o cesar je vladar države in cerkve
- o bojuje se proti germanskim in perzijskim plemenom

RAZPADANJE RIMSKEGA IMPERIJA

- o po Konstantinovi smrti pride do bojev v državi
- o iz Azije pridejo Huni, zato Germani pritisnejo na rimski imperij
- o bitka pri Andrianoplu - zmaga Germanska konjenica
- o cesar Teodozij I. sklene sporazum z Goti, ki se naselijo v Panonsko nižino in Makedonijo
- o krščanstvo razglasi za državno vero, prepove poganške kulte
- o na Z je postal novi cesar Evgenij, ki je ohranjal poganstvo, zato ga Teodozij ne prizna in pride do bitke pri reki Frigidus (v Vipavski dolini), kjer Teodozij zmaga - konec poganstva
- o skuša pokristjaniti Germane in jih zliti s staroselci
- o Teodozij I. pred smrtjo dokončno razdeli rimski imperij na dva dela med svoja sinova:
 - zahodni, latinski del (središče Rim)

- vzhodni, grški del (središče Konstantinopl)
meja: Beograd - Kotor - Velika Sirta (S Afrika)

PROPAD ZAHODNORIMSKEGA IMPERIJA

- o od 4. stol. dalje konec enotnega imperija - oba dela
sta se razvijala ločeno

ZAHODNI RIMSKI IMPERIJ

- o še osedeset let
- o šibki cesarji niso kos Germanom in Hunom
- o sedež prestavijo v Raveno
- o propad 476 -premagajo Germani - v Italiji in na Z
Balkanu nastane DRŽAVA GOTOV
- o prelomnica za Evropo - začetek srednjega veka

VZHODNO RIMSKO CESARSTVO ali BIZANTINSKA DRŽAVA

- o ostane do 1453, ko jo uničijo Turki
- o prevlada grški jezik in grška kultura
- o dobro organizirani, obrt, trgovina, bogata mesta